

**Conciones siue Conceptvs Theologici Ac Prædicabiles R.
D. Petro Bessæi SS Theol. Doct. Reg. Galliar. Oratoris**

De quatuor Hominum nouissimis - Qvi Qvidem Sacri Adventvs Qvatvor
Hebdomadis accomodati: Sed & Concionvm Fvnebrivm materiam abundè
suppeditant

Besse, Pierre de

Coloniae Agrippinae, 1629

Feria Sexta. De Iis, Qvæ in Morte Evenire solent.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56277](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56277)

que nulla non hora, nulla tamen temporis certitudine. Esse quoque eandem carnificem mille tormentis & artibus instructissimam, quæ omni loco, omni tempore, omni momento & nullo non mortis genere, occidat, interimat, trucidet. Viuat igitur, viuat inquam in nobis semper sancta hæc memoria, cæterarum porro rerum recordatio penitus intermoriatur, quo hanc horæ incertitudinem, vt par est, animo inculpamus ac vereamur; animo inculpantes ac verentes, diligenter sollicitiq; nos ad eandem, dum tempus opportunum habemus, & occasio comoda est, disponamus, idque per verum rerum mundanarum contemptum, nostram ipsorum abnegationem, sinceram ac diligentem vitæ emendationem, ac poenitentiam opportunam. Hæc scilicet est optima ad semel bene moriendum præparatio, quo corruptibilis vitæ huius formam amittentes, aliam quandam quæ æterna sit ac semper duratura, in anima efformemus, ipsam scilicet æternam beatitudinem, quod nobis omnes sanctissimæ Trinitatis personæ concedere dignentur, Amen.

FERIA SEXTA.

DE IIS, QUÆ IN MORTE EVENIRE SOLENT.

Partitio.

- I. Quod mors sit horribilissima.
- II De meribundi corporis doloribus.
- III. Exempla in idem.
- IV. De tentationibus animæ à Satana.
- V. De Damonum horribilitate ac violentia.

Memorare novissima tua, & imprimis quidquid in suprema illa hora accidere consuevit, & in æternum non peccabis. Eccles. 7.

FIGURA.

Imperterritus ille ac magnanimus rex Israel Saul, cum olim defuncti cuiusdam

ab inferis redeuntis vmbra[m] conspexisset, quæ instantem ei & filijs mortem denuntiabat, dicens, *Cras tu Eslij tui mecum eris: sed Es. 1. Reg. 27. castra Israel tradit Dominus in manus Philistin;* tanto timore percussus fuit; vt, repentinam illam ex hac vita discessionem, fortunæ varietatem, regni ac rerum omnium amissionem, omnia denique quæ tristi illa mortis hora euentura sunt, sibi proponendo, confestim emissis viribus, pallore vultum occupate corde & corpore tremens, in terram corruerit. Ex hac repentina regis consternatione discat homines, nihil in hac vita reperiri, quod nos magis percellere ac terrere debeat, quam supremam illam mortis horam: horam dico, post quam alia nulla restat, quæq; sola præ omnibus horis merito pertimescenda sit: horam, in qua mille tentationibus anima concutitur, mille corpus torminibus excruciat, oculis mille spectra metum & formidinis incutientia offeruntur, horam, in qua cuncta sexcentis membra doloribus & cruciatibus diuexantur. Latius hæc omnia hodierna conuisione deducenda sunt: Intellectum tu modo illumina illustrationis tuæ radio sanctissime Spiritus, tuque pro Ecclesiaste intercede Virgo sacratissima nostri apud Unigenitum tuum patrociniū suscipiendo: Tuum igitur unanimis imploramus auxilium, tibiq; flexis genibus recitamus.

AUE MARIA.

Salomon mortalium sapientissimus ac doctissimus, inque rebus naturalibus quam qui maxime versatus, cum ex professo de tremenda mortis hora loqueretur, nihil eadem in mundo esse putauit horribilius, aut quod maiorem homini terrorem, metum ac formidinem incutiat, quam horreni illius confictus qui tunc subeundus est, meditationem. Hinc ipse non minus etiam trepidans, alloquitur mortem, *O mors quam amara est memoria tua homini pacem habenti in substantiis suis, & sub vmbra diuitiarum suauiter apri-*

Post notabile hoc sapientissimi Regis apophthegma, Gregorius Magnus aliud non

I.

Eccles. 43.

mino-

minoris momenti deprompsit, ait enim moralibus, *Qui considerat, qualis erit in mori, semper pauidus erit in oratione.* Et profecto nihil esse potest efficacius, aut ad Herculeas pectora, ad Achilleos animos emolliendos, torumq; adeo orbem perterrendum fortius, quam funesta huius horæ & casus adeo lamentabilis interim dum viuitur, meminisse: quod historijs quibusdam è sacris voluminib. depromptis notum faciam.

Prima sit hæc. Ezechias rex cum graui infirmitate tactus, lecto affixus decumberet, & doloribus vix ferendis affligeretur, mortemque sibi imminuentem metuere: adeo vt noti omnes & domestici tam benigni ac beneuoli Principis amissione in lachrymas effusi ingemiscerent, ipsi quin etiam medici de vita desperarent, Isaiam insuper Prophetam mortem denuntiantem audisset, *Dispone domui tuae, quia morie: is tu & non viues,* regnum & notos omnes morte præuentus deserere & ad patres apponeris, hæc inquam, omnia cum videret & audiret, adeo consternatus fuit, vt vultu ad parietem conuerso, lachrymari, suspirare, & ingemiscere coperit, diuinamq; misericordiam precibus & lamentis exposcere, dicens, *Memento quæso, quomodo ambulauerim coram te in veritate, & in corde perfecto, & quod placitum est coram te fecerim,* id est, quid hoc audio Deus clementissime, ecquanam illa sententia, ecquod decretum hoc mortis in seruum tuum? heu quamnam in me iustitiam exerces? flectere obsecro precibus eius, qui fidele tibi hætenus obsequium præstitit, reque ex toto corde & intimis animi visceribus dilexit: Recordare quæto quam sincere semper in semitis tuis ambulauerim, & in corde honoris sui sitientissimo coram maiestate tua versatus fuerim? nunquam enim tibi refragatus sum, sed exactissime semper obsecutus, & nihil non feci, quod tibi scirem esse quam gratissimum.

Vera hic nobis & genuina proponitur imago eorum, quæ vnicuique nostrum in mortis hora in supremo illo conflictu, in vitimo illo certamine, necessario ac sine vlla dubitatione euentura sunt, mutato scilicet nomine de nobis fabula narratur. Quod enim ad oculum

geri hic videretur, quod de Ezechia refertur audimus, certissime quoque nobis euenturum est eadem fortuna, ijdem casus subeundi sunt, forsitan etiam grauiores, ac formidolosiores. Veniet enim aliquando dies, qua in lecto extensi, doloribus saturati, sudantes, febrium ardore æstuant, moribusq; grauissimis afflictijacebimus: veniet dies, qua cõsanguineos & notos ingemiscentes, domesticos lamentis & ciulatu aera rumpentes, lectoq; assistentes cernemus, dies, inquam, veniet, qua honores deserere, parentibus valedicere oportebit, & qua sententiam mortis in nos summus ille vindex eiaculabitur, admonens, vt domui nostræ disponamus, ipsa deniq; nobis mors occultissimas tender insidias. Quid porro in nouissimo illo articulo faciendum restat, quam faciem à tam tristi & funesto spectaculo auertendo, eamq; non dico ad parietem, sed ad sepulchrum & vnam conuertendo, singulibus, lachrymis ac suspirijs diuinę misericordię supplicare? Quid tum consilij capiemus, cum oculos in vitam cõtaminatissimam, sceleratq; olim commissa, quæ tot ac tam graua fuere, coniciemus, cum regem vita tamen laudabiliter, & cum virtute transacta fretum, adeo consternatum, ac tato pauore ad solam mortis apprehensionem cõcillum videamus? Exclamem igitur vere, O diem amaram & horam pertimescendam!

Iob omnium orientalium ditissimus ac potentissimus (quippe quem nonnulli regem fuisse arbitrantur) simul etiam in ærumnis perferendis patientissimus, cum in timore confidens fortunæ varietatem animo volueret, seque facultatibus & possessionibus spoliatum, filiis orbatum, sanie & vlcerebus foetidum, & grauius à Sathana percussum animaduerteret; lachrymans & gemens, suumque deplorans infortunium, omnes omnino mortales in sui auxilium aduocauit: *Miseremini mei, miseremini mei saltem vos amici mei.* Tragicus profecto casus hic est, & cothurno dignus, sed qui in amplissimo mundi huius theatro vobis ad spectandum admittis exhibetur, vt hinc vobiscum dispiciatis, qui gemitus, quæ lamenta, quænam calamitates in nouissimo illo die, in mortis

Esai. 38.

4. Reg. 20.

Iob. 1.

Iob. 19.

tis inquam articulo soleant inguere. In illa namque hora; te alloquor opulente, & pecuniose, nudum te, in lectulo velut alterum Iob in fimario, videbis extensum, omnibus bonis & facultatibus mox spoliandum, vxore & carissimis liberis orbandum, cruciatibus vndique obfesum, doloribus extenuatum, & quod omnium est grauissimum, à crudeli illa carnifice, morte inquam, circumquaque vallatum; adeo vt lachrymaturus sis, & omnes amicos in auxilium aduocaturus: *Miseremini mei, miseremini mei, saltem vos amici mei*: succurrite mihi homines, opitulamini amici & noti; consolamini me Angeli, adeste Archangeli, diuinam mihi misericordiam deposcite, & eam ipsam mihi propitiata reddite. O igitur horam terribilem! O expositulationem lachrymis & lamentis dignissimam!

Math. 9. Non minus quoque terribile est, quod de impio Antiocho Syria rege, Iudæis infensissimo referunt sacrae litteræ. hic enim cum varia crudelitatis genera exercuisset, ac dilectum Deo populum graui tyrannide afflixisset; qui vniuersa conspicit, Deus Israel insanabili eum & inuisibili plaga percussit: apprehendit namque eum dirus viscerum dolor, & grauissima intestinorum tormina, cecidit adhæc de cutru suo, ac membra graui collisione diuexata sunt; adeo vt humiliter de se ipso sentiens, in sella gestatoria in castra ferretur; manifestam Dei virtutem in seipso contestatus: scaturiunt quin etiam ex impio corpore vermes putidi, & carnes eius viuentis etiamnum tabo fanieque distillant, vt intolerabilem nemo fœtorem posse sustinere. O occulta DEI iudicia! cum his itaque malis se à suprema manu impetituram cerneret, corde ad Deum conuerso, oculisque in cælum sublatis, diuinam supplicem misericordiam implorat, vitæ sinceram emendationem pollicetur: quin etiam vouet, templum sanctum, quod prius nefarie exspoliauerat, amplissimis se donis cumularurum, sanctaque vasa multiplicaturum, Iudæos in libertatem asserturum, & ipsam Iudaicam Religionem amplexurum. At frustra hæc vota fundis impie, mortem

Tom. 4. Bess. Aduent.

instantem non effugies, & oras Dominum à quo misericordiam non es confecturus: nam diuinam vindictam expertus, mortem quoque breui experieris. Hanc cum historiam legis, ô homo, credas velim, apertam hic mortis tuæ mentionem fieri: credas, inquam, esse te velut regem in hoc mundo à Deo constitutum, vt in cæteras creaturas dominium & imperium exerceas: dictum enim est olim ad proauum tuum eiusque posteros: *Dominamini piscibus maris, & volatilibus cæli; & vniuersis animantibus, quæ mouentur super terram.* Proponet tibi deinde, venturum aliquando tempus, quo te Deus, postquam varias hic crudelitates exercueris, plurima delicta commiseris, superisque bellum moueris, insanabili plaga percuet: ac tunc in lecto, velut in lectica gestatoria, te iacentem, non secus atque impium Antiochum, in medio deliciarum tuarum, videbis; tum te horrore plenum, fœtore graui circumdatum, & variis afflictum doloribus senties.

Quid tunc igitur reliquum, quam oculos ad cælum conuerrere, vitæ prolongationem deprecari, misericordiam implorare, exstulare, lamentari, vota que Deo facere, sed incassum, erit namque necessarie moriendū, & nullo buccinæ signo dato hinc emigrandum. O crudelitatem nulla arte euitabilem! O casum vere deplorandum! O horam nunquam ex animo delendam.

Illam namque est hora, qua vltimus confictus est ineundus; hora, qua atrox mortis impetus expectandus, hora qua omnibus caris & amicis valedicendum est. Illa scilicet, est dies lachrymosa, dies dolorosa, vere metuenda, dies qua crudelissimum certamen certandum est. Illud est tempus, quo corpus patieretur, anima hinc emigrabit, oculi occludentur, frons in rugas contrahetur, ac vultus pallorem induet: tempus quo cerebrum vertiginem experietur, lingua balbutiet, cor anhelabit, caput torquetur, & os misericordiam postulabit. Erit denique tempus, dies, hora, adeo terribilis, vt si eius interdum recordemur, nunquam aliquo delicto diuinam maiestatem

Mortis hora terribilis est.

I offen-

Eccles. 7.

offenderemus. Huius opinionis fuit Sapiens, atque hoc eius axioma est, quod iam toties repetiuitus, *Recordare nouissima tua*; ac praefertim mortem, & ea quae in morte euentura sunt; *in aeternum non peccabis*. horam hanc igitur mihi ad dicendum concessam de vltima horae formidine agendo impendam; qua materiam in duas partes diuidam, prima demonstrabo poenas, tormenta, & grauissimos cruciatus, quos in supremo illo certamine patietur corpus; & altera tentationes, quibus tum oppugnari a daemonebus consuevit anima: arigite aures, primam aggredior.

II.

Psal. 17.

Regius ille vates, cum tormenta, anxietates & angustias atque omnia, quae in fine vitae euenire solent, describeret, ita de iisdem locutus est, *Circumdederunt me dolores mortis & pericula inferni inuenerunt me*. Scio quidem totum hunc Psalmum aptum congruenterque ad Christi personam referri, cuius scilicet hoc initium est; *Diligam te Deus fortitudo mea, & refugium meum, & liberator meus*, quasi diceret, Diligam te pater aeternae in corde profecto, & quidem toto vitae tempore: tu enim semper fortitudo & robur meum fuisti; tu te protectorem & cornu salutis meae demonstrasti, idque ab initio quo esse coepi, quando scilicet per unionem hypostaticam me Verbo tuo maritalisti (loquitur hic enim in quantum homo.) Eris quin etiam refugium meum & tota spes mea. Nam cum dolores crucis, & praegustati mortis aculei me circumdabunt (more loquendi Hebraeis & Prophetis per familiaria, praeteritum pro futuro ponentibus) semper ad te confugiam, omnemque spem meam potentiae tuae humeris imponam. *Et torrentes iniquitatis conturbauerunt me*. Quia si totius mundi peccata, pro quibus me pati necesse est, in mentem reuoco, mihi que velut praesentia propono, tantum cruciatum doloremque intrinsicus sentio, vt anima mea praeter tristitia & angore emoritura quodammodo videatur. *Tristis est anima mea usque ad mortem*. Haec quidem de Christo.

Mat. 27.

Psal. 57.

Aut potest hic Psalmus, iuxta sensum litteralem, ad ipsummet Dauidem referri:

delicti namque sui enormitatem & grauitatem exaggerans suamque calamitatem deplorens ait, *Circumdederunt me dolores mortis, & torrentes iniquitatis conturbauerunt me: dolores inferni circumdederunt me, praecipuerunt me laquet mortis*. Id est, Quod beneuolissime Deus, tui peccando adeo oblitus sim, poenitet me quam maxime, & tantum ideo in meipso dolorem & afflictionem intrinsicam sentio, vt ipsi dolores mortis cum hisce angustijs comparati, ludici & pueriles esse videantur: ac tanta mihi delicti magnitudo videtur, vt ab eo veluti rapidissimo quodam torrente ad infernales abyssos me abripi putem: atque ideo haud parum abfui, quin ad inferna descenderim. Hic notare te velim anima, regis phrasim, ac videre, vt peccata sua torrentes appellet: forsitan vt hinc diceret, peccata plebis ac vulgatum hominum, non nisi riuulos quosdam esse per saxa decurrentes; & regum ac principum militum rapidissimorum torrentium, summis montium iugis per salebras locaque scopulosa descendunt, inundatione & cursu suo violento, integras cum vrbibus provincias, regnaque florentissima secum in interitum & exitium abripere.

Verum vt ad lineam redeamus, vide- Omnis peccata mentis in mentem veniunt.
tur hoc loco Propheta duo dolorum mortis tempore ingruentium, genera inuenire.

Primus est, qui e multitudine delictorum unum olim commissorum nascitur: tunc enim omnia priora flagitia, velut acies quaedam & legio, sese velut ad bellum explicant, tunc quidquid olim actum est, in mentem redit atque grauissimos animae cruciatus, ac non modicam perturbationem adfert, vt ad eorum recordationem ipsa saepenumero ad illum desperationis barathrum deuoluatur. Vere igitur torrentes iniquitatis appellati possunt.

Tunc scilicet de sacrilegi sacerdotibus, tetra illa Simoniae animo recurant, tunc concubinatorum illi infames, ambitiones & cupiditates, nullis honoribus aut opibus exsaturandae in mentem veniunt; tunc diuinorum officiorum neglectus, locorum sacrorum profanatio, benefi-

beneficiorum prouentus in res inutiles profusi, memoriae obuersantur, atque ob oculos velut in acie positi oberrant. Tunc, o iudices iniqui, iniusta iudicia, concussiones; expugnatum auro fas, propensiones illæ, & partium fauores auro redempti, repræsentantur. Tunc o fraudulenti mercatores, cornua exserunt, aut olim exserta iterum proferunt, usuræ illæ voraces, mensuræ fallaces, derelictanda illa iuramenta, ne dicam periuria, & fraudes illæ vobis vilitatissimæ. O torrentes rapidissimi! Tunc aduersum vos, o mulieres, agmen explicabunt dilecti illi vanitatum, ineptiarum, luxum, curiositatum, deliciarum, libidinumque manipuli. O torrentes qui etiam fortissimum quemque in desperationis charybdim trahant!

Corporis dolores vana in mortis articulo.

Alter porro dolor erit circa corpus, qui profecto non minus id ipsum, quam prior animam, exercebit: erit quippe adeo vehemens, tantoque impetu ingruet, ut miserum hocce corpusculum, animam velut pinguis de quo cerretur, tandem amissurum sit. Atque ideo Propheta vsurpat vocem *dolores*, ut hinc appareat, horam hanc præ cæteris horis doloribus, terroribus & angustiis abundare. Dolores, inquam, quia tum omnia dolorum genera in aciem prodibunt: tunc quippe dolor erit in corpore, dolor in anima, dolor per omnia dispersus & communis. Dolores insuper, qui omnia depascunt, & quibus membra omnia dolebunt: cor quippe palpabit, caput dolebit, stomachus turgebit, pulmones vix spiritum suppetent, oculi caligabunt, manus tremunt, pedes frigeant: omnia denique membra extremos cruciatus & dolores sentient. Orem deplorandam! o miseram sortem nostram! eheu plorantes in hunc mundum ingrediemur; cum laboribus in eodem vitam ducimus, cum doloribus quoque eodem egredi oportet. Vere igitur dolores nos circumderunt.

Mortis committitur & potentia.

Videor ex hac dolorum multitudine, ut eos nuncupauit Psalmista, alium adhuc conceptum posse elicere. Colligo hinc namque mortem esse principem, ne dicam reginam

potentissimam, ut quæ nunquam nisi plurimis doloribus accincta, velut militibus & stipendiarijs stipata, in aciem descendat. Fuit olim tempus, quo non nisi paucissimos in comitatu latrones haberet, morbos etiam paucos, vix vlla de causa fortuito, de morte violenta, aut cruciatibus extremis mentio fiebat. At modo infinitos secum dolores trahit, ac varijs infelicitatibus stipatur, ut ita potentiam suam & magnitudinem demonstraret, atque ita se formidabilem hominibus reddat. Id insinuasse Psalmes voluit, dum dixit: *Circumdederunt me dolores mortis*. Ecce & *Psalm. 72.* alium conceptum.

Iussit olim Ezechielem Deus laterem sumere, & in eo ciuitatem describere & adornare, quin etiam aduersus eam obsidionem, ac munitiones, velut eandem iam expugnaturus esset, exstruere. Quid tu nobis designas, o later, quid repræsentas infelix ciuitas? aliud profecto nihil, quam calamitatem & interitum tuum o homo. Quid enim es aliud quam ciuitas lateri fragili & arenæ inædificata, varijs toto vitæ tempore casibus atque infortunijs exposita, quæque vndique mortis tempore obsidenda es, tantoque impetu concutienda, ut loco tandem etiam inuita cessura sis. Obsidionis huius meminisse videretur idem qui supra dicens: *Circumdederunt me dolores mortis*. *Psalm. 17.*

Insignis conceptus. *Ezech. 4.*

In nouo etiam Testamento domum nostram templor arenæ inædificatam, ac domum nostram tuam atque imprudentis: sed ecce frementibus ventis, ac fluminibus irruentibus eadem ad terram corruit, atque ingentem ruinam edit: *Et descendit pluuia, & venerunt catæ. flumina, & flauerunt venti, & irruerunt in domum illam, & cecidit, & fuit ruina illius magna*. Diuinate, Auditores, quid sub huius ænigmatis cortice delitescat. Satis cogitatum est, equidem soluam. Vera hic vitæ nostræ imago cernitur: domus namque stolidi huius arenæ superinædificata, corpus hocce nostrum est, nam dum peccatum aliquod committimus, stolidi ac vere fatui possumus vocari (hoc namque nomine peccatores appellat Sapiens: *Stultorum, id est, peccatorum, infinitus est numerus*) corpus, inquam, *Eccles. 1.*

cineri & pulueri inædificatum, (sumus quippe puluis, & in puluerem tandem reuertemur:) corpus, quod animæ huius domus est, at domus, quæ cum semel mortis turbibus impugnata, atque tot dolorum vorticibus concussa fuerit, protinus ad terram concidet. Eius porro casus erit admirabilis, omnia namque in cineres abibunt. Quæ omnia Vates verbis iam sapius repetitis complexus est; *Circumdederunt me dolores mortis.*

Psal. 17.

At non sine ratione plurali numero extulit, *Circumdederunt*; voluit nimirum hoc pacto extremæ huius horæ terrorem exprimere; horæ, inquam, in qua omnes dolorum cohortes undique nos obsidebunt, ac circumvallabunt. Tunc, ô homo, vnde quaque cingris, obsideberis, ac magno circum sæcus imperu circumvallaberis. Neque enim erit vllus in corpore vel in anima angulus, cui mors non insidiatura sit, aut oppugnatura. Tunc scilicet morbus, vires exeret, idque per symptomata & vana accidentia, tunc dolores ingeminabit, somnum & quietem tibi eripiet, tædium afferet, inquietudinem causabitur, palatum tibi reddet insipidum, malagmata, cataportia, medicamenta varia arcesset. Quibus omnibus nil aliud efficere conabitur, quam loco te & arce deturbare, ac morti latissimum aditum patefacere.

Simile.

Et quemadmodum, vt ipsi milites & castrenses melius me norunt, prius tormentis via patefacienda est, quam vrbs aliqua aut arx expugnetur, ac prius muri ballistis & ardetibus concutiendi, quam liceat irruere. Ita quoque mors, quæ sanguinaria quædam bellatrix est, arcem illam hominis, id est, corpus, expugnare cupias, in vltimo illo discrimine & conflictu, dolorum ac morborum quoddam velut vallum exstruet, qui noctes & dies sine vlla requie adeo eandem concutient, eiusque vires naturales, ac partes præcipuas ita arietabunt, vt anima de victoria desperans, armaque iam expedire ad sui defensionem vix valens, locum traditura sit, ac de prædationi cessura. Audite oppugnationem, audite & expugnationem; *Circumde-*

Psal. 17.

dederunt me dolores mortis. O obsidionem maximo cum discrimine coniunctam! ô stragem, vere deplorandam!

Ecquæ nam illa, Deus bone, erit anxietas, ecquæ angustia, tunc temporis nos vndique circumvallabit? Hic sese offeret vitæ præsentis amissio, mundi huius derelictio, atque omnium rerum perditio. Hinc sepulchri horror, illinc vitæ adeunda discrimen, & corporis à vermibus depascendi abominatio ob oculos versabitur. Et sane potens ille Pestiferum ac Chaldaeorum Monarcha Balthasar, cum vocem legisset, quæ mortem ei instantem, licet satis obscure, denuntiaret, (*Dans Thecel, Pharis*, id est, regnum tuum diuisum est, & Medis in prædium datum;) adeo perterritus & consternatus fuit, vt facies eius repente immutata sit, ac renum compages, teste Scriptura, soluta. Ab animæ mea, quæ modo ad instar reguli alicuius gloriaris, insolescis, superbis, id ipsum penitus tibi euenturum est, eadem tibi verba in supremo illo certamine repetentur. Diuisum est imperium tuum, omnia prædæ ac direptioni exposita sunt, corpus cedit terræ, facultates audis hæredibus, atque anima forsitan tartaro. An non igitur in illa hora contremisces & exalbesces? an non tota pauida ac tremens trepidabis? vere igitur exclamem, O horam pertimescendam, horam mille doloribus obnoxiam, mille casibus & discriminibus expositam! quam etiam merito dicere potuisti, ô vates! *Circumdederunt me dolores mortis.*

Bene, mea quidem sententia, ais, *Circumdederunt*, quia quidquid reperiri aut cogitari potest infelicitatis, miseriæ & calamitatis, id ipsum hominem tunc circumvallabit. Sexcentas enim tunc pariet malum commissum ac bonum omisissum amaritudines, & quis tunc ex dilata pœnitentia dolor orietur? Quæ omnia luculenter describens Augustinus ait: *Cum in ex. rema agritu. Ser. 48. ad dine fuerit, fratres, ô quam pœnosum, ô quam fratru. in. lachrymabile erit vobis, pœnitere, & dolore de. Eremo. malis commissis & bonis omisissis? Quæ tunc conturbatio, qui tremor, ecquæ angustia futura est? Dauid vero totum tunc orbem trepi-*

Ps. 47. trepidaturum testatur. *Ipsi, inquit, videntes sic admirati sunt, conturbati sunt, commoti sunt, tremor apprehendit eos, ibi dolores et parturitatis. Ecce iterum dolores, numero plurali.*

Ps. 117. Eadem pene habet Innocentius Papa tertius libello de contemptu mundi, additque, in vltimo illo certamine miseros homines quadruplici dolore diuexandos: primo tormentis mortis, quando nimirum anima cruciatiibus, ac tormentis victa, vita huius domiciliū deserere cogetur, iuxta verba Psalmista: *Circumdedit me dolores mortis.* Secundo, cum omnia sibi vita prioris delicta, quibus infinitam Dei bonitatem ad iracundiam prouocauit, ob oculos ponit: *Torrentes iniquitatis conturbauerunt me.* Tertio, cum tartareis cruciatibus & supplicia illa sempiterna in mentem reuocat, quae iam praesentire quodammodo incipiet, vt mouisse visus est Dauid: *Et pericula inferni inuenerunt me.* Denique cum horrenda illa daemonum monstrorum minantia, & furias illas tartarea fuligine nigricantes aspectuque tetras, coram aspiciet. An non hic quatuor dolores & quidem intolerandi sunt, vere tamen in morte euenturi? O tempus igitur vere pertimescendum, & horam in primis formidabilem!

Ps. 114. Illa, illa scilicet erit hora, qua anima difficile hoc & perplexum iter, variisque periculis obsessum perfecte cognosceret, cuiusque discrimina nimium quantum perhorresceret; hora, in qua tentationes crescent, diaboli ingruent, atque omnes omnino creatura aduersus hominem validius insurgent, & fortiora arma induent. Tunc quoque misella haec anima corpori valedicere, eodem egredi, & arctum illud necessitudinis vinculum dirumpere compellitur: omni spe ablata illius iterum videndi, nisi quando id ipsum in vltimo iudicij die anima subintrante, iterum animabitur. Tunc soror illa carissima, dimidio sui derelicto, mundo sola, sine comite, egredietur, ad iter quoddam longinquum, & penitus incognitum peragendum, iter, in qua, quod prius non peregit, ignorans vtrum a daemonibus, vel ab Angelis deducenda sit. Tunc descendenda sunt regia illa domus, su-

perba palatia, ac vile quoddam & angustum antrum subendum: hic terra nobis strati loco erit, defunctorum crania loco ceruicalis, araneorum tela loco aulaeorum, ingens saxum loco straguli, socij & amici futuri sunt vermes ac viperae. Quis igitur haec cogitans non conturbetur, non ingemiscat, non tremat, aut paucat? quis ad horum recordationem non exalbescat. Ipse licet veniat Hercules, Caesar, aut Alexander, quos totus orbis tremuit & suspexit, instar folij trepidabunt. Quod variis jam exemplis Sanctorum manifestum reddam.

Tradit magnus Hieronymus in vita S. Hilarionis, qui plurimis annis vastam solitudinem incoluerat, omnes mundi delicias perosus, eum, dum in extremis esset, & ob periculosum hoc iter toto corpore tremere ac pauere, his animam esse verbis allocutum: *Egredere anima mea, quid dubitas, egredere quid time? septuaginta annis Deo seruisisti, in antris & spelaeis habitasti, eremum incoluisti, varia corpus inedia & poenitentia emacerasti; & fidele Deo obsequium praestitisti, & adhuc exire times? Tu igitur, peccatrix anima, quid in illa hora facies, cum vix iusti securi sint, & mortem perhorrescant?*

Arsenius anachoreta, magna quoque sanctitatis & nominis, qui temporibus Imp. Honorij & Arcadij eremum illustrauit, cum in agone iam esset, & iter hoc periculosum mente volueret, timere coepit, palere, & toto corpore concuti: cumque discipuli morienti assistentes hoc viso mirarentur & dicerent: *Quid pater jam times, haec tibi metum hora incutit? pauens respondit, semper in hoc vixi timore, nunquam hanc horam e mente deposui, at animo semper inscriptam gessi. Num igitur tu percelleris peccator, cum ipsi anachoretae vitae sanctitate conspicui, qui plurimis delicta lachrymis expiarunt, metuant & contemiscant.*

Cyprianus Episcopus Carthaginensis qui sub Imper. Valeriano circa annum Domini CCLX. martyrio coronatus est, Presbyterum quendam ait, cum in extremis esset,

hæc ab Angelo qui sibi apparebat, audiuisse: *Pati timetis, exire non vultis, quid faciam vobis?* vitam vobis grauem dicitis, & tamen tremitis, cum eadem morte finienda est. Quid nobis fiet ô Angele, si torus hic orbis exalbescat?

Lib. 5. hist. Angl.

Venerabilis Beda Anglosaxo. qui circa Annum Domini DCCXXX. sub Leone Isaurico in Ecclesia floruit, sanctitate & doctrina illustris, Religiosum quendam sui temporis scribit, cum ad vitam finem iam peruenisset, oculos à mundi huius rebus auertendo, & ad vitam alteram cōuertendo, inferni barathrū vidisse, & paratam sibi ima voragine mansionem: quo viso in tantum ille exhorruit, vt post lamenta, suspiria, ac gemitus, desperando mortuus sit, atque ita ad inferna quæ viderat supplicia detrusus. O casum tragicum ac lugubrem! O horam vere metuendā! Quid non paues anima, cum tragica hæc argumenta audis?

To. 5. an. 529 Sur. tom. 1.

Illustrissimus Cardinalis Baronius, sacculi nostri decus & ornamentum Annalium Ecclesiasticorum editione celebris, & cum eo Laurentius Surius in Sanctorum festis, referunt, Fulgentium Ruspensem Episcopum, qui magno olim Africa suæ ornamento fuit, cum ad extrema venisset, ac variis corpus doloribus animaque tentationibus diuexaretur, ad Dominum gemebundum inclamasse, Domine refugium pauperum, & mœstorum solamen, da mihi hic patientiam, & postea indulgentiam. Hæc tecum voluas ô anima mea, & sanctum hunc agonizantem imitare.

Ad hæc quatuor illi Christianæ religionis Secretarij, quos communi nomine Evangelistas vocitamus, aliud quid longe narrant horribilius, & quid? Ipsum filium Dei vnigenitum, CHRISTVM Dominum ac Redemptorem nostrum, qui Patri quo ad diuinitatem, nobis vero secundum humanitatem par erat, sanctitate tamen & iustitia omnes omnino homines antecellebat; cū mortem sibi instare cerneret, ad tantas angustias redactum esse, mortisque apprehensione a deo perterritum, vt præ timore ac formidi-

ne sanguineo sudore & quidem spissiore toto cœperit corpore perfundi. *Cœpit contristari & mœstus esse*, ait Matthæus. *Tristis est anima mea usque ad mortem*, Marcus. *Factus in agonia prolixius, & factus est sudor eius sicut gutta sanguinis decurrentis in terram*, subnectit Luc. *O rem penitus admirabilem! Quis audiuit vnquam tale? quis de sudore sanguineo vel fando intellexit? Ecce strenuus ille gigas, de quo tamen in Psalmis legitur: Exultauit vt gigas ad currendam viam. mortem timet Atlas ille, qui cuncta verbo virtutis suæ portat, vt ait Paulus, in mortis hora concurritur, ac tremitt: Quid ipse igitur hic faciam? quid de me fiet? qui in supremo illo duello me geram? si enim metuunt gigantes, quid facient Pigmæi? si Heraclidæ instar folij trepidant, meticulous Theristæ quid agent? Quid ni? tunc enim, vt Propheta canit: *Circumdabunt me dolores mortis, & torrentes iniquitatis concurrabunt me.**

Quare age, insensate Cosmophile, qui in vitijs tuis, velut in delicijs volutaris, qui omnis metus expers ac securus viuus, qui de nullo es anxius, qui altum peccatis indormis de nullo periculo sollicitus, tandem aliquando ad cor reuertere, oculos sustolle, huic Philosophiæ incumbere, mortis interdum reminiscere, de hora eius nonnunquam cogita, ac temporis huius amari aliquando recordare. Nullus enim in hac vita confictus est, nullum certamen, aut pugna, quæ cum hac comparanda sit. Si enim Anachoretæ hic trepidant, si viti sanctissimi hic metuunt, si Religiosi interdum hic desperent, si denique ipse Dei filius hic sanguinem exsudauit, tunc securum putabis? nequaquam. Sed hoc vnus semper meditare, hoc assidue mente volue, & certo tibi polliceor, nullum hoc ipso dari posse finem validius, quo à peccando retraharis? Afferit hoc Sapiens, dum ait: *Recordare nouissima*, quæ tibi quam proxime imminet, & mortem inprimis, ac dolores qui in eius hora subeundi sunt, *Et in æternum non peccabis*. Recordare, inquam, dolores, qui tunc hinc corpus, & tentationes spiritus, quæ illinc animam discrimina-

bunt; de prioribus hactenus locuti sumus, de alijs, vt initio proposueramus, jam dicturi sumus.

IV. Præter dolores illos ac tormenta, quibus anima quoque in mor- que in mor- te affligetur bus corpus in ultimo hoc conflictu affligi diximus, anima quoque singulari quadam ratione diuexabitur; vana namque eam tentationes aggredientur; desperatio hic adterris horrenda spectra eam perterrebunt, ac plurimi eam dæmones obsidebunt. Hæc nimirum est hora qua rapacissimi illi prædones eadem insidiabuntur, hic excubias agent, hoc quippe tempore & loco necesse est, vt eam diripiant: nam, post hanc horam nulla alia supererit. Insinuare id videtur parabola Euangelica de viatore illo in latrones incidente, quam tamen alias adhuc me produxisse sciam, diuerso tamen nunc schemate eandem producam.

Luc. 10. *Homo quidam descendebat à Ierusalem in Iericho, & incidit in latrones, qui etiam despoliarunt eum, & plagis impositis abierunt semivivo relicto. quem nisi Samaritanus misericordia motus iumento impostum ad diuersorium conduxisset, cuiusque haberi rationem iussisset, de vita eius, ac salute penitus actum fuisset.* In parabola huius inuolucris semper veram hominis figuram latitare existimaui: qui cum in hoc mundo verus quidam viator sit, & ex hac vita in aliam proficisci habeat, in vltima illa mortis semita incidit in manus dæmonum, qui eam instar prædonum despolient, corpori quidem varias plagas infligant, morbos immittant, animam vero diuersis tentationibus infestent, vt eam semianimam & extremos trahentem spiritus tandem etiam deserant: adeo vt nisi Samaritanus, id est, Angelus eustos, qui eandem tunc potissimum defendet, eius miseretur, in ipso loco mortem oppeteret. Via namque hæc omnium qua percurrenda sunt, & difficillima est & periculosissima, & in qua semper latrones & prædones transeuntibus insidiantur.

Gen. 3. Glossa quædam exponens verba illa Genesios, *Tu insidiaberis calcaneo eius*: addit hæc de suo, *Calcaneum finem hominum significat, ad*

illum semper demon attendit, semper insidat. v. Psal. 55. David quoque quam proxime accedit dicens, Ipsi calcaneum meum obseruabunt. id est, inimici mei tempus opportunum præsolabuntur, in quo vite insidentur, & maxime tempus illud vltimum, & alibi: Iniquitas calcanei mei circumdabit me, que in mortis potissimum hora me impetet. O iter perplexum ac formidolosum, prædonibus ac latrocinijs infame! quod figura quadam veteris testamenti melius explicabo.

Gen. 23. Iacob Patriarcha cum longo temporis spatio in Mesopotamia in domo idololatæ Laban commoratus esset, & jam in patriam via cum vxoribus, filijs & gregibus reuertii vellet; ecce profanus Esau, vt frater eius & hostis iuratus, magnis copijs instructus, iter eius impedire, aut eum interficere conatur. Vestra mihi id venia mystice liceat exponere, dicere; hominem, postquam diu in hac terra, qua in medio mari, veluti Mesopotamia in medio fluminum posita est, vixerit, & jam mundi huius perfidi & idololatæ domo egredi festinat, vt in patriam cælestem, virtutum, honorum operum ac meritorum gregibus stipatus sese conferat: tunc potissimum e Sathana profano illo & agresti Esau, oppugnari, qui variatum ei tentationum, qua sunt velut leuis armatura: equites agmen ex aduerso opponit, vt in extrema illum pericula coniciat, aut salutem eius in aliquod saltem discrimen adducat. Egregia profecto figura, quam varijs jam historijs exornabo.

S. Martinus Turoensis, cum in extremis esset, animam iam efflaturus, ecce princeps ille tenebrarum, atque hominum torror & carnisifex, lectulo eius assistens tentationibus eum varijs cepit oppugnare: sperabat scilicet eum, qui toto vite spatio de se triumphauerat in vltimo illo certamine debellandum, & clam vel aperto Marte expugnandum, sed validus & generosus ille athleta, victorijs plurimis nobilis, cum inimicum cerneret, increpans ait: *Nil habes in me cruenta bestia*, quocirca quantocyus hinc te porripe & in tenebras infernales demergere. Quamobrem, o anima mea, a Deo gratiam postula, qua in morte eadem

Psal. 43.

Gen. 23.

Seuerus Sulpitius in vita S. Martini.

dem præditus esse possis constantia ac fortitudine, simulque cogita, quam ingentia tibi tunc pericula adeunda sint.

Horrendū
videre et
dæmones.

Quis tunc, o cœlum, o terra, non horreat, aut formidet, cum tetra illa monstra, horribiles illæ furæ, spectra illa terribilia, apparebunt? cum dæmones se, ut sunt, videndos præbebunt, quibus tamen nihil esse potest terribilius? quippe quorum aspectus exanimare soleat intuentem?

Sanctus Thomas Apostolus, cum efferis ac barbaris Indis Euangelium Christi annūciaret, illique fidem dictis adhibere detrectarent, diabolus illis tetro & horribili aspectu ostendit, oculis nimirum scintillas ignis eiaculantibus, toruo & immani capite, arrectis comis, forma horribili: ad cuius aspectum cum illi percellerentur, signo crucis iussit ut se communirent, ut ita effugatus discederet, ne fortasse præ metu exanimarentur. Deinde

Exempla
horrenda.

Religiosus quidam, ut in veterum Anachoretarum rebus gestis scriptum legimus, cum in agone constitutus dæmones vidisset aspectu & forma terribili, ita consternatus ac percussus fuit; ut mentis inops, ac quodammodo desperans, diem derelictus sit quo primum monasterium ingressus est: sed mox ut ad se rediit, ait se terribili dæmonum aspectu perterritum in hæc blasphemias erupisse, atque tantam eorum deformitatem & horrorem esse testatus est, ut si tota terræ superficies candentibus laminis constrata esset, sibi que daretur optio vel per easdem incedere, aut dæmonum iterum formam inueniri, extremum hoc supplicium sustinere se malle, quæ hanc denuo visionem pati dixerit.

a Li. 2. Med.
b Li. 1. de anim. c. 2.

Vnde bene mihi a Bernardus & b Hugo de S. Victore de hac dæmonum apparitione scripsisse visi sunt: *Dæmones terribili & horribili aspectu eam terrebant, ingenti furere eam persequuntur, & comprehendunt tam terribili iter, quam horribiliter, volentes eam retinere & possidere, nisi sit qui eripiat: tunc anima inueniens oculos clausos, & oculos, aliosque corporis sensus, per quos solebat egredi, & delorari in his exterioribus, reuertetur ad se, & videns se solam & nudam, ingenti horro-*

re concussa, desperatione deficiet in se & cadet sub se. O horam amarissimam, & varijs obnoxiam casibus, & à cuius momento omnis nostra salus dependeat! Horam, inquam, in qua laxatis habenis dæmones in nostram perniciem & interitum conitrabunt, omniaque delicta longo ante tempore in hac vita commissa, peccatoribus in mentem reuocabunt, quæ tam euidenter illi tunc videbunt ac si libro inscripta perlegerent. An non tunc o Psalmista, torrentes iniquitatis conturbabunt Psal. 17. nos?

Hæc vobiscum dispicite peccatores, est namque certissimum, spiritus illos veteratos, in mortis articulo, omnia vobis totius vitæ peccata in mentem reuocatos, & ob oculos euidentissime posituros. Hic ex spissis illis rotis vitæ vestræ contaminatissimæ digestis breue quoddam compendium concinnabitur, hic omnium vestrorum delictorum catalogus texetur, hic totius vitæ series repetetur. Ut porro maiorem vobis diaboli terrorem incutiant, magisque vos percellant, & ad imum desperationis barathrum deturbet, DEVM clementissimum, velut vindicem quandam fulmine, & ira accinctum, singula exactissime disquirentem & diiudicantem, rationem ad vltimum vsque quadrantem exigentem, nihilque etiam vel minimum impune dimittentem; vobis depingent.

Tunc perfidi illi impostores, & palpones, qui nihil dum viueritis, quam eius misericordiam, indulgentiam, bonitatem concupiebant, mutatis terminis, eius vobis rigorem, furorem, iram, fulmina, vindictam, infernorum suppliciorum acerbiter gravitatemque, ac diuinam iustitiam seuerissime omnia castigantem, ob oculos ponent. Quid? inquit, ob vnicum Adami peccatum Deus totam eius posteritatem castigauit, ob crimen vnum vniuersum terrarum orbem diluio perdidit, vnam ob noxam quinque ciuitates incendio & sulphureo imbri destruxit, ob vnum flagitium summus ille vindex proprio non peperit filio: & tu scelerate, impie, & sacrilege peccator, de mille criminibus conuicte, quique non nisi mera es iniquitas,

v.
In morte
omnia pec-
cata animæ
occurrent.

quitas, veniam & misericordiam expectabis? Deum tunc tibi propitium futurum speras? benignitatis eius tibi finem patere putas? Erras, erras, noli in misericordia eius stulte confidere, qui eius iustitiam non formidasti: neque enim: Misericordiam mereris consequi: qui iustitiam, dum viveret, non expavit. Ecce torrentes, ecce desperatio, ecce peccata quæ manifestantur, quam verum igitur Prophetæ oraculum est dicentis, *Torrentes iniquitatis conturbaverunt me*: quod varijs iam historijs exemplisque demonstrabo.

Ioannes Climacus, auctor irrefragabilis, de religioso quodam, cui nomen Stephanus, scribit rem plane horrendam, hic cum XL. annos in deserto commoratus esset, magnaque inedia ac pœnitentia corpus macerasset, ita ut magni apud omnes esset nominis, & iam ad ultimum vitæ terminum venisset, vehementer à diabolo tentatus fuit: cui cum ille varia obiiceret, ipseque ad singula responderet, ab absentibus hæc voces interdum audiebantur: Concedo, sed tot annorum ieiunio id ipsum elui. Deinde, Verum est, sed humili id confessione delevi, atque eius supra modum me olim pœnituit. Mox, Ita est, fator, feci, sed tanto tempore pro eo pœnitentiam egi. Denique cum tentationes inualecerent, atque ille nihil, quod replicaret, haberet: oculis & corde ad Deum sublato, lachrymabundus ac gemibundus ait; verissimum est, reus sum, quid replicem nescio, nisi summam esse Dei misericordiam, inque eius me benignitate omnem spem ponere. O torrentes, o tentationes, o verissimum prophetæ Oraculum! *Torrentes iniquitatis conturbaverunt me*.

Idem de alio quodam anachoreta simile quid refert. Hic cum morti vicinus esset, ac diabolos lecto circumassistentes videret, eorumque iam impetus diutius sustinisset, iterum deinde conualuit, sed in tantum repente mutatus est, ut toto vitæ tempore nullum amplius deinde videre voluerit, aut cuiquæ vel verbum loqui, seseque angustæ cellulæ velut ergastulo cuidam includens, duodecim ipsos annos solo pane & frigida contentus, assidue lachrymando, pœnitentiamque

Tom. 4. Bess. Advent.

agendo, & mortis tempus operiendo dixerit. Quid? horrenda hæc exempla, terribiles illæ historiæ an non vos percellent peccatores? si tot sancti & generosi bellatores in tantum horam hanc formidarint: dæmonum aspectum ita expaverint: quid vos agetis, quod iter insisteris, quo vos conferetis? quomodo vos à periculo, tot malis & piaculis commisisis, tot criminum rei, immunes præstabitis? Hic nempe videbitis torrentes, matorum oceanos, ac scelerum diluvia. Expertus id erat qui dicebat, *Torrentes iniquitatis conturbaverunt me*. Exclamem igitur merito, o horam inter omnes horas metuendam?

Et profecto hora hæc adeo terribilis & Christus formidabilis est, ut ipse Dei filius Christus, animam eiusdem discrimine perspecto, in medio crucis, atque in mortis limine constitutus, quamvis in agone vis metuendi nulla subesset occasio (quippe eorum qui de eorum erat numero, de quibus scriptum est, *Illis trepidaverunt timore, ubi non erat timor*) timere nihilominus voluerit, & præ timore, velut viso hoste in insidijs tunc posito, ad patrem clamarit. *Pater in manus tuas commendo spiritum meum*, perinde ac si dixisset, Aduenit iam pater vltima vitæ meæ hora, eaque omnium horarum periculosissima, qua nimirum anima corpore egrediens in alterum mundum projectionem instituat: quam obrem eandem tibi serio & ex animo commendo, inque manus tuas consigno: sis igitur tutor, protector ac defensor eius, illiusque in perplexa & difficili hac navigatione director. Expertus id videbatur Dauid rex cum in Christi persona diceret, *Erus à frama Deus animam meam, & de manus canis unicum meam salua mee ore leonis*. An non igitur hora hæc formidabilis est & metuenda? Audiamus sanctorum Patrum de eadem iudicium.

Catholicorum Anglorum decus Anselmus, Cantuariensium Episcopus, qui anno Domini M. LXXVI. sub Henrico IV. Rege floruit, ita animæ egredientis statum describit, *Anima, dum de corpore exit, mox inimici eius maligni spiritus, qui eam in corpore degentem per anfractus vitiorum, sicut canes leporem persecuti sunt, crudeliter adsunt, parati quasi pe-*

K nam

nam rapere, & in mortem aeternam precipitare. Gallia nostra columen Bernardus & Religiosorum flos, horae huius pericula magis adhuc exaggerat: *Considera quomodo morieris, quando graui aliqua infirmitate vexatus & ad extrema deductus, & ibi ad terram deiectus, inter longa suspiria & difficiles singultus, inter diuersos dolores, & timores animam exspirabis, tunc seniet corpus in pallorem, in horrorem, & fatorem, animam vero mox capient Laruales illa fauces, & ex omni parte terrebunt eum daemones terribiles & horribiles: cogita quis illum defendet, quis consolabitur illam, quis deduce per ignotam regionem? O verba quae cordi etiam ferreo & adamantino timorem incutiant! Horresco referens. Bene igitur de anima in misero illo statu constituta dicere possumus, quod olim in Hierosolyma deserta deplorauit Ieremias, *Non est qui consolatur eam ex omnibus caris eius, omnes eius amici, quos olim illa perditè dilexit, caro nimirum, mundus, alique plures, daemonum eam potestati traditam deserent. Hanc igitur horam non merues anima, & nonne merito dixit Psaltes? circumdederunt me dolores mortis, & torrentes iniquitatis conturbauerunt me.**

Et merito ille doloribus dici potest circumdatus, qui se in extremo hoc discrimine constitutum animaduertit, qui se hic nudum, ab omnibus derelictum, omni denudatum praesidio, morbis fractum, ex sanguinem, ex succum, emedullatum, lecto affixum videt, qui mortis in se praeludia experitur, genas nimium concidentes, comas subrectas, linguam nigricantem, & candelam sacram manu iam tenet, mortis ictum iam iam optentis; & qui omnia prioris vitae peccata apertissime ante oculos cernit, ac daemonum cateruis se circumvallatum intuetur. Dic mihi, obsecro, anima, cum in huiusmodi statu constitutam cernes, quid factura es, quo te vertes, quo horrore concutieris, quo te conferes? Ad mundum redire? non licebit: progredi ulterius? horrendum est: in eodem statu permanere? non poteris. Quid igitur agas potius, quam eum regio Propheta clamare, *Circumdederunt me, &c.*

Huc non parum conducere videbitur quod in Genesi de Isaac legimus. Annon ob-

seruastis o sacrarum litterarum studiosi, quo in angore Isaac fuerit, cum pater eum super lignorum strue colligatum teneret, DEO iam iam victimam offerendum, ipseque strictum gladium suis imminentem certicibus cerneret. Quocumque enim se verteret, timendi aderat occasio: supra namque nudatum mucronem, inferne ignem videbat inualefcentem, qui in cineres eum debebat redigere: nemo ad latus aderat qui ferret superpetias, omnique prorsus praesidio erat destitutus: serui enim qui paternis eum in manibus eripere potuissent, ad montis radicem remanserant. Pedes adhuc & manus vinculis costrictae erant, ita ut nulla euadendi, aut sese aduersus patrem defendendi spes superesset. Ecquo eum inquam timore correptum putatis, cum in hoc cerum statu versaretur? At maior profecto esse debet angor animae in mortis articulo constitutae, cum in similes, atque etiam longe maiores, se redactam videt angustias. Corpus enim sexcentis morbis & cruciatibus velut vinculis quibusdam in lecto vincitum iacebit, & in quodcumque oculos latus conuerterit, nihil inueniet quod non ingentem terrorem incussurum sit. Si enim sursum respiciat, videbit vindicem illum diuinae iustitiae gladium, si deorsum, cernet sepulchrum patens, à latere habebit daemonum cateruas, manus adhuc & pedes strictissime ligatos sentiet; neque enim tunc de poenitentia agenda, de bonis operibus, deque promerendo sermo erit: insuper quod omnium miserimum est, ipsi caelites, qui superpetias ferre & auxiliari possent, procul aberunt, nec adesse quidem dignabuntur, quieti nimirum in montibus illis aeternis manentes. Audi anima: *ipsi in diluuium aquarum multarum, in diluuium inquam calamitatum, & miseriarum, ad te non approximabunt, ut suis te apud Deum intercessionibus ac precibus, uti olim quidem fecere, adiuent.*

Cum Noachi casum propius intueor, saepe mecum tacitus demiratus sum, qua in angustia pius ille Patriarcha, cum diluuij minas & rabiem ante oculos cerneret, versaretur. An non enim merito timeat, qui lignae arce inclusus inter animalia foerocissima, humanoque cruore pacis solita commoratur, caelo ad-

Lid. de inter. domo c. 38. Hugo de S. Vi. lib. 2. c. 23.

Th. 2. 1.

Psal. 7.

Gen. 22.

Psal. 31.

Gen. 6. 1. &

Psal.

lo ad.

le adhæc imbrem continuo magna in abundantia emittente, terra vero sub diluio gemiscente, ipse non nisi duobus à morte digitis remotus? At longe maior mihi vniuersi cuiusque videtur timor sub vitæ finem inq; mortis articulo futurus: neque enim tunc aliter anima corpori huic mortali inclusa erit, quam Arca Noachus, sentiet namq; sursum cælum iratum, quod varias ob varia peccata minas intentabit: deorsum infirmitatû: dolorum ac suspiriorum diluuium, in quo illa iactabitur, ita vt merito dicere queat: *Eleuauerunt flumina fluctus suos* A latere plurimæ adstant bellæ, & furia, variijnam, diaboli, qui sepius eius infidentur, circumuentus quomodo inclusam animam deuorët. O horam fatalem! horam doloribus refertam, horam quam omnes mature velim perpêdere: Ita namq; fiet, vt à peccando abstineant, consiliumque Sapientis sequantur, dicentis: *Memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis.* Horam, in quâ, qua nulla inter omnes vitæ nostræ horas est periculosior, hora, in qua omnes prauos affectus exuendo, omnibusq; negotiis valedicendo, cum Propheta dicendum est, *Conuertere anima mea in requiẽ tuam, quia Dominus benefecit tibi:* conuertere, inquam, à mundo à creaturis in Deum, in æternam illam requiẽ, in quam, disponente ita Domino, rapietis: quam obrem enixe ab eodem postula, vt te in supra illa lucta egredientem benigne suscipiat.

Agite igitur, Auditores, qui morti huic viuitis obnoxij, & quibus hora hæc aliquando eueniet, eiusdem nolite obliuisci: at cogitate vobiscum, quot mortem dolores comitentur, quot ei mala adhærescant, quot ei pericula & discrimina annexa sint, ac præsertim morti eorum qui variis Deum peccatis ad iracundiam prouocarunt, de quibus Psalmographus locutus ait: *Mors peccatorum*

peissima: quod explicans Bernardus dicit: *Ma-*
a quidem in mundi amissione, peior in earum se-
paratione. pessima in vermis ignique duplici con-
tritione. Hæc igitur in mentem reuocate, hæc nunquam vobis excidant, & ita in æternum non peccabitis.

Et sane, ô Domine Iesu Christe, hominum Redemptor, dignum & iustum est, ne dicam necessarium, vnicam hanc de supra hora cogitationem cæteris cogitationibus antepone, vt ita cruciatus, angustias & tormenta, quæ in illa potissimum inualecent, perspecta & cognita habeamus. Illa nimirum est hora, postquam alia nulla est, hora doloribus ac lamenti referta, hora lachrymas ac suspiria producens, hora, in qua præter aculeos quos morbi infligent, tentationes quibus nos dæmones infestabunt, suspiria quæ à doloribus proficiscuntur, mundus quoque nos oppugnabit: erit namque tunc graue, opes, delicias, amicos, honores & dignitates in æternum deserere. Quanti igitur momenti est huius horæ meminisse, cum hæc hora sit, in qua nos inimici & quidem armati præstolantur: in qua omnem industriam, veritiam, artes quoque omnes diaboli ad nos oppugnandos adhibebunt, cum hæc denique hora sit, in qua plenissime anima sciet, quod præmium acceptura sit, vel quæ tormenta perpassura, hora, inquam, qua vel plenam victoriã obtinebit, vel totum, quod hæctenus lucrata est, amittet: vincenti autem merces quædam regia, id est, vitæ æterna, velut in pignus proposita est, qua nulla maior aut excellentior haberi queat, qua nos beent Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, AMEN.

